

Vaqif Yusifli

Qubada - Azərbaycanın qədim təfəkkür mərkəzlərindən birində, tanınmış ziyalıları və şeir-sənət xadimləri ilə şöhrət tapan bu gözəl məkanda Şıxəmməd Seyidməmmədovla tanış oldum. O, bu şəhərin icimai və mədəni həyatında müəyyən rol oynayır. Ömrünün 40 ildən çoxunu pedoqoji sahəyə həsr edən Şıxəmməd müəllim Qubada bir sıra kənd məktəblərində müəllim və məktəb direktoru, rayon təhsil höbəsində isə metoddüst işləmişdir, indinin özündə də bu şərəfli sənətin daşını atmayıb. Həyatda qazandığı uğurlarının əksəriyyəti onun müəllimliyilə bağlıdır. "Baş Müəllim" "Maarif Əlaçısı" "Ali kateqoriyalı müəllim", III dərəcəli Əmək Şöhrəti ordeni, neçə fəxri fərman, diplom-bir müəllimin başının ucalığıdır. O, ADU-nun Coğrafiya fakültəsini bitirib və Qubanın neçə kənd məktəbində də bu fənni sevə-sevə tədris edib. Amma lap cavanlığından tədqiqatçılığa da böyük meyli Şıxəmməd müəllimi bir araşdırıcı kimi də tanıdıb. Belə ki, həm coğrafiya fənni ilə bağlı fikir və mülahizələrini, əsasən bu fənnin tədrisində nəzərə çarpan boşluqları aradan qaldırmağa yönələn praktiki söylərini "Ali məktəblərə qəbul olmaq istəyənlər üçün coğrafiyadan tkstlər", "Coğrafi məsələlər", "Açıq səma altında təbiət laboratoriyası" və s. kitablarında, həmçinin elə bu mövzuda yazdığı onlarla məqaləsində izah etmişdir (Bu məqalələrin bəzilərini xatırlamaq yerinə düşər: "Dağların zirvə qaşığı-Xınalıq", "İbn Sina'nın həyatı və fəaliyyəti", "Səyyah, mütəfəkkir və ədib Hacı Məhəmmədəli Şirvani", "Qubanın faydalı qazıntıları və mineral bulaqları" və s.). Şıxəmməd Seyidməmmədov yaşadığı bölgənin tarixini, coğrafiyasını, etnik-etnoqrafik xüsusiyyətlərini tədqiq edən alimlərdən biridir.

Onun "Qubanın təbiət abidələri" kitabı Qubaya ayaq basan, amma onu hələ yaxşı tanımayan istənilən bir səyyah və qonaq üçün ən etibarlı mənbə ola bilər. Bu kitaba baxın və Qubanın nadir təbiəti, florası-faunası, özünəməxsus gözəllikləri ilə tanış olun. Mən onun "Qəcrəş" kitabını vərəqlədim. Qəcrəş Qubanın ən gözəl kəndlərindən biridir. Elə bir kənd ki, həm qədimliyinə, tarixi keçmişinə, həm də müasir səviyyəsinə görə Azərbaycanda nümunə göstəriləsi olan kəndlərdəndir. Bu kitabda Qəcrəş kəndinin adət-ənənələri

"SÖZÜN İŞIĞI" İLƏ

(toy mərasimi və novruz mərasimləri) haqda maraqlı məlumatlarla tanış oluruq. Qəcrəşdə toy mərasimi aşağıdakı mərhələləri əhatə edir: Elçilik, Birinci nişan və ya üzuktaxma, Böyük nişan, Qabqaytarma, "Qız qonaqlığı", Qız toyu, Xınayaxtı, "Xoruz oğurluğu", "Ayaqaçdı", "Yengə qonaqlığı". Göründüyü kimi, toy mərasimi ilə bağlı bəzi ayrıntılar diqqəti cəlb edir. Şıxəmməd müəllim "Qəcrəşin fəxr etdiyi şəxsiyyətlər" bölməsində dörd insanı bizə təqdim edir. Doğrusu, mən "Kəsmə-şikəstə"nin mahir ifaçısı, gözəl sənətkar, Əməkdar artist Fatma Mehreliyevanın qəcrəşli olduğunu bilmirdim. Şıxəmməd müəllim Fatma xanımın keçdiyi ömür və sənət yolunun bizə məlum olmayan səhifələrini yazır, məlum olur ki, onun həyatı ilə sənəti arasında ziddiyyətlər, fırtınalı anlar, talesizlik burulğaları dolaşmışdır. Mənim yaxından tanıdığım bir tarixçi şərqşünas, həm də şair Şahin Fazilin də qəcrəşli olduğunu elə bu kitabdan öyrəndim. Şahin Fazilin Vahid ədəbi məktəbinin davamçısı olduğunu bilirdim, onun bir neçə "Divan"ı da çapdan çıxıb, qəzələ, klassik poeziyaya nümunədən bəlləndiyini bu "Divan"lardakı qəzələlərdə hiss etmişəm. Çox sadə yazır, qəzələlərində mümkün qədər ərəb, fars sözlərindən qaçır. Qəcrəşin İsmayıl Mirzəliyev (həkim-alim) və Muxtar Əlirzəyev (coğrafiyaçı) kimi tanınmışları ilə də bu kitabda görüşə bildik. "Qəcrəş abidələri" bölümündə isə 1878-ci ildə Yusif adlı usta tərəfindən inşa edilmiş qədim məscid, iri armud ağacının gövdəsində yerləşdirilmiş taxta ev və Sona bulağı haqqında məlumatlar da maraqlıdır. Daha nələr var bu kitabda? Qəcrəşin Böyük Vətən müharibəsində həlak olan sakinləri, 1937-ci ildə repressiyaya məruz qalanlar, Qəcrəş ərazisində yer adları, Qəcrəş lətifələri, Qəcrəşin ot, ağac və kol dərman bitkiləri bunlar bir kəndi bütünlüklə bizə tanıdır. "Tanınmış adamlar"dan ikisinin-professor həmkarım Nizameddin Şəmsizadənin və ədəbiyyatşünas, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Qələmşah İdrisovun Qəcrəş kəndi və bu kəndin özünəməxsus xüsusiyyətləri barədə söylədikləri isə "Qəcrəş" kitabının ən dolğun səhifələrindədir.

Şıxəmməd Seyidməmmədovun "Nur yolu" kitabından da qısaca söz açmaq istərdim. Bu kitabda Şıxəmməd müəllim Quba rayonunun ayrı-ayrı ümumtəhsil məktəblərində çalışmış, öz bilik və bacarığını əsirgəməyən, nəsilərin tərbiyəsində mühüm rol oynayan iki yüzə yaxın müəllim haqqında söz açır. Və doğrusu, bunun özü adamda heyranlıq doğurur. O, Quba rayonunda bu son 40-50 il ərzində müəllimlik kimi şərəfli bir peşə-

nin sahibi olan həmkarları barədə böyük ürək açıqlığı ilə danışır, onların hər birinin fəaliyyətinin özünəməxsusluğunu nəzərə çarpdırır. Öncə söylədim ki, Şıxəmməd Seyidməmmədov coğrafiyaçıdır, yeni bu onun peşəsinin, sənətinin yönü, istiqamətidir. İkincisi, o, əsl maarifçidir, Quba müəllimlərinin yol göstərənini olub.

Yeni bir metodist kimi səyini əsirgəməyib. Amma lap cavanlığından, bəlkə də məktəb illərindən onun bədii söz-ədəbiyyata böyük marağı olub. Şeirlər

yazıb, bu şeirlər Quba rayon qəzetində dərc edilib. Təkcə şeirləri ilə deyil, publisistik yazıları ilə də "Şəfəq" qəzetinin daimi müəlliflərindən biri olub. Bir sözlə, həmişə əlini qələmdən çəkməyib, həyatda dincliyini, rahatlığını bəlkə də elə şeirlərində və publisistik yazılarında tapıb.

Bütün mövzularda söz deməyə, həyata, dünyaya, gözəlliyə və əlbəttə, Azərbaycan torpağına və Qubaya sonsuz məhəbbətini ifadə edib. Mən onun "Sözün işığı" adlı şeirlər və ədəbi düşüncələrdən ibarət kitabın da tanış oldum.

**Hüsnünə yazılıb nə qədər şeir,
Əzəldən gözəldir camalın sənin.
Qəlbimdən keçənlər gör nələr deyir,
Dilbər guşəsisən ana Vətənin,
Tarixlər yaddaşı, gözəli Quba,
Yurdumun zər qaşığı-əzəli Quba.**

Quba haqqında şerindən götürülüb bu misralar. Şıxəmməd Seyidməmmədovun şeirlərində təbiətə, onun gözəlliklərinə həsr olunan şeirlər də az deyil və o, bu şeirlərində çalışır ki, təzə söz desin. Budur, onun "Dağlar" şeiri:

**Molla Nur qüdrətli, Mayıl vüqarlı,
Köynəyi lələli, çalması qarlı,
Sinəsi cənnətdir, axar-baxarlı,
Qartalın qıyıyla oyanan dağlar.**

**Büllür bulaqları gözünün yaşı,
Qəlb açır göylərə ucalan başı.
Ağ saçlı qocadır, bilinmir yaşı,
Dərdə sinə gərib layanan dağlar.**

**Çaylarla çəlbəyər qəlbinin səsi,
Yayılar obaya haqqın nəğməsi.
Dağlardan başlayır Vətən kəlməsi,
Günün şəfəqiylə yuyunan dağlar.**

Şəxəmməd Seyidməmmədovun şeirlərindən söz açan şair-jurnalist Zakir Eloğlu yazır ki: "Qarabağ", "Vətən", "Xocalı", "Xocalı ağrısı" şeirlərini həyəcənsiz oxumaq mümkün deyil. Burada vətənpərvər bir şairin harayı eşidilir:

**Gözleri intizar qızın-gəlinin,
Qəlbini ağrıdan yoldu Qarabağ"**

Ümumiyyətlə, Şəxəmməd Seyidməmmədov vətənpərvər şairdir və Vətən sevgisini əksər şeirlərində ifadə edir, onun bənzərsizdən tutmuş Koroğlu kimi qəhrəmanına qədər vəsfini, tərənnümünü əsirgəmir.

Şəxəmməd Seyidməmmədov ikiminici illərin əvvəllərindən Qubada məhz onun təşəbbüsü ilə yaradılan "Gülüstən" elmi-ədəbi məclisinin rəhbəridir. Tarixi ənənə bərpa olunub və XIX əsrin otuzuncu illərində Azərbaycanda ilk ədəbi məclis olan və böyük maarifçi şair A.A.Bakıxanov tərəfindən yaradılan "Gülüstən" indii-XXI əsrin əvvəllərində öz fəaliyyətini davam etdirir. Təkcə Qubanın deyil, o bölgənin əksər şairləri, nasirləri, yaradıcı adamları ayda bir neçə dəfə "Gülüstən"ın işığına toplaşır. Bu məclisdə şeirlər oxunur, bu şeirlər müzakirə edilir. Həmçinin elmi-publisistik yazılar da müzakirə obyektinə çevrilir. Sonra isə "Gülüstən inciləri" adlı topluda oxuculara çatdırılır. İndiyə qədər "Gülüstən inciləri"nin doqquz toplusu nəşr edilib. "Gülüstən" ədəbi məclisinin ünvanına söylənilən bir neçə müəllifin fikirləri ilə oxucuları tanış etmək pis olmazdı. Mərhum şair Ələkbər Salahzadə: "Gülüstən" Azərbaycan klassik ədəbi irsinin müasir Azərbaycan ədəbi fikri ilə tamamlayan elmi-ədəbi məclisdir və ondan həmişə söz gülşəninin rahiyyəsi saçılır". Başqa bir mərhum şairimiz Kələntər Kələntərli: "Mən "Gülüstən" elmi-ədəbi məclisinin fəxri üzvüyəm. Şəxəmməd Seyidməmmədova ona görə minnətdaram ki, o, bu poeziya ocağının daim güneşlək parlaması üçün həmişə öz qəlbini oju, alovu ilə çalışır". Dərbənddə yaşayan Tahir Saleh görün nə deyir: "Mən ömrümün çox illərini "Gülüstən"la nəfəs almışam, ondan bəhrələnmişəm. Bu gün məclisin sədri Ş.Seyidməmmədov, üzvləri Q.Süleyyan, Z.Eloğlu və başqaları bütün Qafqazdan tanınan poeziya yolçularıdır".

... Bu yazıda mən Qubada yaşayan bir gözəl ziyalının-Şəxəmməd Seyidməmmədov haqqında, onun bir publisist alim-coğrafiyaçı və şair kimi fəaliyyətindən qısaca söz açdım. Ona gələcək fəaliyyətində də uğurlar arzulayıram, qoy "Gülüstən"ın şöhrəti bütün Azərbaycana yayılsın!